

voor God, wandelende in al de geboden en rechten des Heeren onberispelijk.

†††. Ook omdat zij zulk een lust hebben in de lijdelijke rechtvaardiging, namelijk, in die bekendmaking Gods aan hun gemoed, dat zij in de goddelijke vierschaar gerechtvaardigd zijn, en zij zulks wel min of meer gewaar worden; dit doet de Heere op verschillende wijze naar zijne souvereine vrijmacht.

*. God laat de verzoening in Christus hun aankondigen, volgens Hand. 10: 43, en paart bij en langs dat woord de krachtige stem zijns Geestes aan hun hart; dan hooren zij tweemaal en geven God de eere, dat de sterkte Godes is, Ps. 62 : 12, en dus getuigt de Geest in hen, dat de Geest, in het Woord sprekende, de waarheid is, 1 Joh. 5: 6.

** . Ook schept de Heilige Geest wel eens eenen inwendigen vrede en stilte in het hart, evenals in het natuurlijke ook eene vredemaking over den aardbodem stilte veroorzaakt, zoo ook Rom. 5 : 1, Wij dan gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, hebben vrede bij God door onzen Heere Jezus Christus, als wanneer de ziel met hemel en aarde als verzoend is, daar zij anders met het gedierte en de steenen des velds in oorlog stond. Paulus noemt het, Filip. 4 : 7, een vrede des gemoeds, die alle verstand te boven gaat.

***. De Heilige Geest zet wel eens op eene blijkbare wijze zijn zegel op de ziel, haar verzekerende als met eenen eed, Jes. 54 : 9, dat Hij niet meer op haar toornen zal, en Jes. 43: 3, Ik God, ben uw God, 2 Sam. 12 : 13, De Heere heeft ook uwe zonden weggenomen, Matth. 9 : 2, Zoon! zijt. welgemoed, uwe zonden zijn u vergeven, en Exod. 33 : 12, Gij hebt genade gevonden in mijne oogen, en Hoogl. 4: 7, Geheel zijt gij schoon, mijne vriendin! en daar is geen gebrek aan u.

b. Zoo meen ik, dat het woord [rechtvaardige] hier in zijnen grootsten nadruk moet worden opgevat, zooals bijzonder uit den samenhang blijkt, dat dit de kracht van des apostels redeneering is; en indien de rechtvaardige nauwelijks zalig wordt; verstaat daardoor:

†. Zelfs den allerteedersten heilige, die nabij God is, leeft en bewaard wordt.

††. En bijgevolg, die het buiten Christus niet kan stellen, maar die door een dagelijksch gebruik maken van Christus tot rechtvaardiging of tot wegneming van alle scheiding, die tusschen den Heere en zijne gestalte door de zonde veroorzaakt wordt, ik zeg, die langs dien weg zijn heiligmaking bevordert; dit drukt Jezus uit, Joh. 15 : 5, die in Mij blijft, die (alleen) draagt veel vrucht; deze zaak behelst de kracht van die plaats, Openb. 22 : 11, die onrecht doet, dat hij nog onrecht doe, en die vuil is, dat hij nog vuil worde, en die rechtvaardig is, dat hij nog gerechtvaardigd worde, en die heilig is, dat hij nog geheiligd worde.

b. Slaan wij het oog op het getuigenis des Apostels, en wel nopens de duistere wegen Gods met de rechtvaardigen tot de zaligheid, zeg-

gende: de rechtvaardige worden nauwelijks zalig; hierin hebben wij aan te wijzen:

1. Dat de rechtvaardige zalig zal worden ; ziet hierin,

a. Wat wij door zalig worden te verstaan hebben:

†. Het woord zaligen geeft hier zooveel te kennen als behouden, bevrijden of verlossen van eenig kwaad, en een toebrengen van een tegenovergesteld goed.

*. En dit zit hier ter plaatse niet zoo zeer op eene verlossing uit tijdelijke nooden en gevaren, zooals het wel voorkomt, Matth. 8 : 25, Jak. 5 : 15 en Matth. 24 : 22.

****.** Maar dit ziet allervoornamelijkst op de behoudenis der ziel ten eeuwigen leven, om welke redenen Jezus genoemd wordt de Zaligmaker, Matth. 1 : 21, En zij zal eenen Zoon baren, en gij zult zijnen naam heeten Jezus, want Hij zal zijn volk zaligmaken van hunne zonden. En dit blijkt ons uit den samenhang, te zien vs. 13, 19, alsmede in het vervolg van dit tekstvers uit het einde eens goddeloozen, dat tegenover het uiteinde van eenen rechtvaardige staat; ja, zou men door het zalig worden tijdelijke, ja, moeielijke ontcomingen der rechtvaardigen uit de handen hunner vijanden verstaan, zooals sommigen willen, dat ware Petrus' redeneering en besluit krachteloos maakt; en welk eenen zin zouden deze woorden dan hebben? Indien de rechtvaardige zeer zelden en moeielijk de handen zijner vijanden ontkomt, waar zal dan de goddelooze verschijnen of ontkome;? vermits men voor zijne oogen ziet, dat de goddeloozen veel lichter ontkomen, omdat de wereld toch het hare lief heeft, en omdat zij menigmaal voor zwaarder oordeel worden bewaard.

††. Wij verstaan dan door deze zaligheid, dien vollen, zaligen staat van Gods uitverkoren volk naar ziel en lichaam in den hemel, waarin zij, op eene nu voor ons onbegrijpelijke wijze, volmaakt, onmiddellijk en eeuwig God ongehinderd zien, genieten en zonder zonde dienen zullen, en dat wel naar het eeuwige voornemen Gods in Christus over hen, en om de lijdelijke en dadelijke gehoorzaamheid van Christus, door het waarachtig geloof in zijnen Persoon aangenomen, alles tot eeuwigen prijs en lof van den Drieëenigen God; bijgevolg, zal de volle zaligheid bestaan:

*. In eene verlossing en bevrijding van al wat Gods volk hier drukken, kwellen of hinderen kan, Openb. 7 : 16, 17, Zij zullen niet meer hongeren, en zullen niet meer dorsten, en de zon zal op hen niet vallen, noch eenige hitte; en God zal alle tranen van hunne oogen afwisschen, en Openb. 21: 4, Geene moeite, rouw, noch gekrijt zal daar zijn, deze eerste dingen zullen weggenomen zijn, en Openb. 20: 14 lezen wij, dat de dood en de hel geworpen zullen worden in den poel des vuurs, namelijk, alles wat den geloovigen hier als een dood of als eene hel is.

****.** Het zal bestaan in een tegenovergesteld volmaakt genieten van een eeuwig goed, dat aan de gansch zeer uitnemende, eeuwige heerlijkheid van Gods volk gewicht zal bijzetten, 2 Cor. 4 : 17, 18, namelijk:

§. In een volmaakt en onmiddellijk kennen, zien en aanschouwen van God, dat nu ongekende Wezen van aangezicht tot aangezicht te zien, 1 Cor. 13 : 9, 10, 12, Nu kennen wij ten deele, en profeteeren ten deele. Doch wanneer het volmaakte zal gekomen zijn, dan zal hetgeen dat ten deele is, te niet gedaan worden. Want wij zien nu door eenen spiegel in eene duistere rede, maar alsdan zullen wij zien aangezicht tot aangezicht, en Matth. 5 : 8, Zalig zijn de reinen van harte, want zij zullen God zien.

§§. In een "volmaakt kennen van den Heere Jezus, en in de voltrekking van het geestelijk huwelijk met Hem. Hier' is de tijd van ondertrouw, Hos. 2: 19, maar daar zal zijn het Avondmaal van de bruiloft des- Lams, Openb. 19: 9, alwaar de rechtvaardigen, als eene reine maagd, Christus haren Man zullen worden voorgesteld, 2 Cor. 11 : 2, en toebereid zijn als eene bruid, die haren Man versierd is, Openb. 21: 2. Ja, in een volmaakt kennen en lieven van Christus, als dat Lam dat hen van de aarde gekocht heeft met zijn dierbaar bloed, en als de eenige oorzaak, dat zij daar zijn, Openb. 5: 10. Is het wonder? vrienden! dat, als Gods volk eene voorsmaak geniet, dat zij dan klem voor God worden?

§§§. In een volmaakt kennen en genieten van God, den Heiligen Geest; in eene volheid des Geestes, zoodat niemand van al de hemelingen iets zal missen; al de vaten, groote en kleine, zullen vol zijn. Jezus zal hun Leidsman zijn aan de fonteinen van levende wateren, aan die zuivere rivier, klaar als kristal, die voortkomt uit den troon Gods en des Lams, Openb. 7 : 17; 22 : 1.

§§§§. In volmaakte heiligheid en gelijkvormigheid met Gods beeld, en dat wel door eene volle verzadigende genieting des drieënen Gods, waaruit eene volmaakte, volle vreugde en eeuwige blijdschap zal voortvloeien. Dit verwachtte David al, Ps. 17 : 15, Ik zal uw aangezicht in gerechtigheid aanschouwen, ik zal verzadigd worden met uw beeld, als ik zal opwaken, en 1 Joh. 3 : 2, Geliefden! nu zijn wij kinderen Gods, en het is nog niet geopenbaard, wat wij zijn zullen. Maar wij weten, dat, als Hij zal geopenbaard zijn, wij Hem zullen gelijk wezen : want wij zullen Hem zien, gelijk Hij is. Hieruit zal eene volle vreugde voortvloeien. Dit verwachtte David in zijn persoon ook, Ps. 16 : 11, Verzadiging der vreugde is bij uw aangezicht, liefelikheden zijn in uwe rechterhand eeuwelijk; en wij lezen, Jes. 35 : 18, Eeuwige blijdschap zal op hun hoofd wezen, vroolijkheid en blijdschap zullen zij verkrijgen, maar droefenis en zuchtigen zullen wegvlieden.

§§§§§. In een volmaakt prijzen, verheerlijken en verhoogen van Gods lof, en in een volmaakt uitroepen en uitgalmen van eeuwige Halleluja's over alle deugden Gods, afstralende van de werken der natuur en der genade. Openb. 15: 3, Groot en wonderlijk zijn uwe werken, Heere, Gij almachtige God! rechtvaardig en waarachtig zijn uwe wegen, Gij Koning der heiligen! Dus ook over alle wegen Gods, die zijne Majesteit met elk in der tijd gehouden heeft. O! In al die

donkere, duistere en zware wegen voor het vleesch, daarin zullen de einden Gods eerst recht gezien, en al die wegen gepast erkend worden, om hen daar langs tot heerlijkheid te leiden. Ja, de Bijbel zal dáár eerst recht verstaan worden, en vele dingen in de Openbaring van Johannes, die dan eerst geopenbaard zullen worden, evenals oudtijds de profetieën eerst in den tijd der vervulling recht verstaan werden. Ook zal daar eerst' de uitvoer van den eeuwigen raad, boven en beneden, volmaakt gekend worden, dat hier zulk een duister boek is, maar daar zullen de zegelen opengebrouwen worden door den leeuw, uit den stam van Juda, den wortel Davids, die alleen overwonnen heeft, en die machtig' is, Openb. 5: 5. Dus zal God volmaakt verhoogd worden over de vrijheid en soevereiniteit van zijne genade, zonder dat daar schepselen-liefde van ouders tot hunne kinderen en van kinderen tot hunne ouders, die verloren zijn gegaan, zal plaats hebben, maar een eeuwig prijzen over de vrijheid en soevereiniteit der eeuwige verkiezingsliefde, en dat zal daar eeuwig eindigen in een volmaakt zingen van het lied des Lams, in een neervallen met de dieren en ouderlingen voor dat Lam, dat overal de oorzaak van is; ziet dit klaar Openb. 5 : 8-14.

§§§§§§. In de onverderfelijkeid, onvermoeidheid, vaardigheid, kracht, heerlijkheid en geestelijkheid der lichamen en hunne werkingen, zoo vlug 'en vaardig als Elia, die ging maar op naar den hemel. Ja, den engelen gelijk, dan in den hemel, en dan op de gezuiverde aarde, want zij zullen het aardrijk ook beërven, Matth. 5 : 5, en hetzelfde hierna als eigenaars bezitten, namelijk, wanneer de bezitting aan hunne ziel geene schade meer zal kunnen toebrengen; ja, gelijkvormig aan het heerlijke, vlugge en vaardige lichaam van Christus, Filip. 3 : 21, die ons vernederd lichaam veranderen zal, opdat hetzelfde gelijkvormig worde aan zijn heerlijk lichaam, naar de werking, waardoor Hij ook alle dingen Zichzelven kan onderwerpen. Blinkende gelijk de zon, Matth. 13 : 43, en 17 : 2, vergeleken Exod. 34: 35, waar men ziet, dat het vel van Mozes' aangezicht glinsterde.

§§§§§§. In een eeuwig zich verwonderen: dat zij, in zichzelf zulke slechte verstanden. zulke lage geesten. de geringsten uit hunne stad of plaats, uit hun geslacht, "uit hun huis, en die het in der tijd zoo gruwelijk gemaakt hadden tegen den Heere, o! dat zij daar zijn, en dat langs zulke hooge en diepe wegen; o! door al de verdrukkingen doorgeraakt en nu daar voor den troon te zijn. Daar vraagt er, Openb. 7: 13-17, een uit de ouderlingen: "Wie" zijn toch deze, met de lange witte kleederen bekleed? Wie zijn, zii?," en van waar zijn zij gekomen? En daar werd geantwoord, Heere! Gij weet het. En Hij zeide: deze zijn het, die uit de groote verdrukking komen.

§§§§§§. Eindelijk, deze zaligheid zal eeuwigdurend zijn, die zal nooit ophouden, nooit eindigen, nooit oud of smakeloos worden, maar eeuwig beginnen zonder te eindigen; als het einde daar is, zal het begin ook wederom daar zijn. Jezus noemt het. Matth. 26 : 29. een altijd versch en nieuw drinken in het koninkrijk.' Het zal daar altijd

dag zijn zonder nacht. Hier zou het geen lichaam kunnen uitstaan om altijd het goede te genieten, maar daar zal het altijd sabbat, altijd nieuwe maan, altijd feestdag wezen, Jes. 66 : 23. Paulus zegt, 1 Thess. 4: 17, dan zullen wij altijd bij den Heere zijn, en dat wel om het allergrootste vreugdefeest eeuwig te vieren, 'het volmaakte feest der loofhutten, van jaar tot jaar in dat hemelsch Jeruzalem, zonder einde, en om te aanbidden den koning, den Heere der heirscharen. Zach. 14 : 16. Ziet daar, vrienden! met woorden iets gezegd van hetgeen God bereid heeft voor zijne kinderen, en van welke zaak nooit een oor heeft gehoord, noch een oog heeft gezien, en hetgeen nooit in eens menschen hart is ongeklimmen. 2 Cor. 2 : 9. Jezus roept uit, Matth. 13: 43, die ooren heeft om te hooren, die hoore.

b. Ziet nu welke gronden en bewijzen er zijn, dat de rechtvaardigen deze zaligheid zullen deelachtig worden.

†. Gods Woord spreekt aanvankelijk de rechtvaardigen zalig; Ps. 32 : 1, 2, Zalig zijn zij, welker ongerechtigheid vergeven en welker zonden bedekt zijn. Welgelukzalig is de mensch, dien de Heere de ongerechtigheid niet toerekent, vergeleken Rom. 4 : 6—8, Gelijk ook David den mensch zalig spreekt, welken God de rechtvaardigheid toerekent zonder de werken, [zeggende:] zalig zijn ze, welker ongerechtigheden vergeven, en welker zonden bedekt zijn.

*. Omdat door Paulus de heerlijkheid aan de rechtvaardigen vastgemaakt wordt, in dien keten der zaligheid, Kom. 8: 30, En die Hij te voren verordineerd heeft, dezen heeft Hij ook geroepen; en die Hij geroepen heeft, dezen heeft Hij ook gerechtvaardigd; -en die Hij gerechtvaardigd heeft, dezen heeft Hij ook verheerlijkt, vermits de toewijzing van het recht ten leven, eene van de twee daden der rechtvaardiging des zondaars voor God is. Dus lezen wij ook, Tit. 3 : 7, Opdat wij, gerechtvaardigd zijnde door zijne genade, erfgenamen zouden worden naar de hoop des eeuwigen levens.

** . Ook omdat de volle zaligheid aan de rechtvaardigen volstrekkelijk is beloofd, Jes. 35 : 10, En de vrijgekochten des Heeren zullen wederkeeren en tot Sion komen met gejuich, en eeuwige blijdschap zal op hun hoofd wezen, vroolijkheid en blijdschap zullen zij verkrijgen, maar droefenis en zuchtigen zullen wegvlieden.

††. In de rechtvaardigen zijn ook zulke grondgestalten, die aan de volle zaligheid vast zijn.

*. Alle "rechtvaardigen, zonder onderscheid, hebben het genadewerk in hunne ziel, het werk van den Geest van Christus, en dat is een onderpand of een eersteling in hun hart van den vollen oogst der heerlijkheid, Ef. 1 : 14 en Rom. 8: 23. Want dit is een deel van het geheel, iets in hen, dat van dezelfde natuur is als het werk der heerlijkmaking, alleen 'is het onderscheiden in volmaaktheid en onvolmaaktheid, en dat het hier bezeten wordt onder veel strijd en zonden. Dus merkt het de onderwijzer aan in de tweeëntwintigste afdeeling, vraag 58: Nademaal ik nu het beginsel der eeuwige vreugde in mijn hart gevoele, enz. Ja, het voornaamste deel van hun lichaam, hun

Hoofd, hebben zij reeds in den hemel, en die is daar als een zeker pand en hypotheek van hen op den hemel, dus is hunne rente daar gegrond, en Jezus is daar ingegaan om hun plaats te bereiden, en zal niet rusten voor zij daar zijn, waar Hij is, Joh. 14: 2, 3 en hfdst. 17: 24, Vader! Ik wil, dat waar Ik ben, ook die bij Mij zijn, die Gij Mij gegeven hebt. En dus hebben zij eene gegronde hoop in zich op den hemel, die zij bij hunnen overgang in Christus ontvangen hebben, eene hoop, die niet beschaamt, Rom. 5: 5, eene verwachting, die niet zal afgesneden worden. Spr. 23: 18, vermits zij gegrond is in het geloof, Hebr. 11: 1, en vermits zij vast is als een anker in den hemel; o! daar is hun goede ankergrond, Hebr. 6: 19; daarom zegt Paulus, Rom. 8: 24, Wij zijn in hope zalig.

**. Zelfs in dezulken, die aan zware duisterheden en bestrijdingen zijn onderworpen, en wie dus hunne hoop op de zaligheid zeer wordt bestreden, daarin zijn onder al hunne duisterheid en ongesteldheden zulke dingen openbaar, die voor anderen klare bewijzen zijn, en voor hen ook, zoo wanneer er eenig licht op schijnt, dat zij zalig zullen worden; als daar is:

§. Dat zuchten onder een lichaam der zonde, onder liefdeloosheid omtrent God en Christus, onder zulk een onheilig, onwillig en **bedriegelijk** hart. Vanwaar is toch die hartelijke smart somtijds daarover? Komt zulks niet voort uit die zucht op den bodem des harten naar heiligheid? Is daar geene liefde tot God onder? Ja, is daar niet iets onder, dat naar de volmaaktheid zich uitstrekt? Immers zouden de duisterste geloovigen geen heerlijker dag verlangen, dan dat zij hun hart blijkbaar mochten kwijtraken, dat zij gereinigd mochten worden van doode werken, dat hunne zonden en banden gebroken, en zij los- en vrijgemaakt mochten worden. O, vrienden! het zal eens waar worden; de Heere Jezus heeft het gezegd: Vader! Ik heilig Mij zelve voor hen, opdat ook zij geheiligd mogen zijn in waarheid, Joh. 17: 19. Ziet dit in Paulus, Rom. 7: 24, Ik ellendig mensch, wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes doods? en Rom. 8: 23 zegt hij: En niet alleen dit, maar ook wij zelve, die de eerstelingen des Geestes hebben, wij ook zelve zuchten in ons zelve, (als bezwaard zijnde) verwachtende de aanneming tot kinderen, **namelijk**, de verlossing onzes lichaams.

§§. Daarbij die volle vereeniging met het genadewerk, in het hart van al de vromen, die voortspruit uit de liefde tot Jezus en zijn werk. Van Elisabeth staat Luk. 1: 44, dat, als zij de groetenis van Maria' hoorde, het kindeken opsprong in haren buik; o! zoo springt het genadeleven in het hart op, als God zijn werk eens openbaar maakt in anderen, en als God zijn koninkrijk uitbreidt; waar zou dit nu anders van daan komen? Hieruit kan men ook zien, dat er geen klaarder bewijs in iemand is, van God te haten en niet bekeerd te zijn, dan wanneer men Gods volk en Gods werk in anderer harten niet liefheeft, 1 Joh. 4: 20 en 5: 1.

§§§. **Eindelijk**, die- arme zielen kunnen noch willen hunne ziel ook

niet pleisteren en van vrede spreken met de duisterheden van een Christen, en zichzelf daarmede opbeuren; als zij duister zijn, dan zijn zij duister; God moet hen helpen, daar een nabij-Christen, die meer rust en troost dan waarheid zoekt, alles maar aangrijpt; maar deze hebben eene vastberadenheid des harten, om hier liever aan de voeten van den Heere Jezus als een onwaardige te blijven liggen, ja, liever te sterven, met billijken, rechtvaardigen en heiligen van God in hun hart, dan dat zij zichzelf zouden opbeuren, of om zelf uit hunne gevangenis uit te breken, of om weder te keeren met het murmureerend Israël naar de vleeschpotten van Egypte. Daar staat, Matth. 16 : 25, dat, wie zijn leven zal willen verliezen, die zal hetzelfde vinden.

2. Hebben wij nu aan te wijzen, ook in het oogmerk des Apostels, dat de rechtvaardige nauwelijks zalig wordt.

a. Dit moeten wij niet verstaan aan de zijde Gods, o! in dat opzigt worden de rechtvaardigen ruim zalig. Deze ruimte is gegrond:

†. In de vrijheid en souvereiniteit van de eeuwige liefde Gods in Christus. God heeft van alle eeuwigheid op hen gezien, en zonder aanmerking van iets in hen; integendeel, al hunne zonden, die zij in der tijd doen zouden, waren daar voor Hem, en Jezus stond voor hen in. De profeet zegt, Jer. 31 : 3, De Heere is mij verschenen van verre tijden, ja, Ik heb u lief gehad met eene eeuwige liefde, en Joh. 13 : 1 staat, dat Jezus de zijnen liefheeft tot den einde toe.

††. In de algenoegzaamheid van Christus' ruime bloedstroomen en in de volwichtigheid van het dierbare rantsoen en losgeld; o ! dat liefdelijden en die borgschap van Jezus kan niet te vergeefs zijn, vermits het gegrond is op het eeuwig verdrag, dat de Vader gelegd heeft tot een grond, waarop de Zoon zal kunnen eischen, Ps. 2 : 8; daarop is de onafslaanbare eisch des Zoons gebouwd, Job 33: 24, Laat deze in het verderf niet nederdalen, Ik heb de verzoening gevonden, en Joh. 17 : 24: Vader! Ik wil, dat waar Ik ben, ook die bij Mij zijn, die Gij Mij gegeven hebt. En daarom, o, vrienden! een druppel van die zalige en zaligende bloedstroomen (als het ware) is genoegzaam, al had iemand al de vergeefflijke zonden van de geheele wereld.

†††. In de wonderbare volheid en gepastheid der beloften, voortvloeiende uit een onveranderlijk verbond der genade, ja, onveranderlijk, omdat God onveranderlijk is; dat is de reden, dat niemand van Gods volk uit ziin staat kan uitvallen, maar integendeel, dat de genadegiften en roepingen Gods onberouwelijk zijn, Rom. 11 : 29, en Jes. 54: 9, 10, Want dat zal Mij zijn, (zegt God) [als] de wateren Noachs toen Ik zwoer, dat de wateren Noachs niet meer over de aarde zouden gaan, **alzo** heb Ik gezworen, dat Ik niet [meer] op u toornen noch u schelden zal. Want bergen zullen wijken, en heuvelen wankelen, maar **mijne goedertierenheid** zal van u niet wijken, en het verbond mijns vredes zal niet wankelen, zegt de Heere, uw Ontfermer.

††††. Eindelijk, het is gegrond in de verheerlijking van Christus; Jezus is langs den weg van vernedering verheerlijkt. Het ga derhalve hier zoo bezwaarlijk als het ga, hun weg zal bijgevolg ook zijn, door vele verdrukkingen in te gaan in het koninkrijk der hemelen, Hand. 14 : 22; den hemel zal hun niet ontgaan, want Jezus bidt eeuwig voor hen, dat hun geloof niet ophoude, Luk. 22 : 32, en zendt van daar in hun hart zijnen Geest, om bij hen te blijven, Joh. 14 : 16, Ik zal den Vader bidden, en Hij zal u eenen anderen Trooster geven, opdat Hij bij u blijve in der eeuwigheid, namelijk, den Geest der waarheid, en wel om *hen te bewaren tot de zaligheid, die bereid is om geopenbaard te worden in den laatsten tijd, 1 Petr. 1 : 5. 0! konden duistere vromen het zien, welke verborgen ondersteuning en staandehoudingen zij genieten, God zoude meer eer krijgen, en zij meer zien, dat zij ruim zalig zullen worden.

♠. Maar dit nauwelijks zalig te worden, hebben wij op te vatten aan de zijde eens rechtvaardigen.

†. Met opzicht tot den wegzelfen, waardoor hij moet ingaan.

*. Het is toch maar een eenigeweg, liggende in het midden van duizenden bijwegen en paden des doods. Salomo zegt, Spr. 14 : 12, Daar is een weg, die iemand recht schijnt, maar het laatste van dien zijn wegen des doods. Hoe bezwaarlijk is het, in het midden van duizenden sporen, het eene rechte tot het einde te vinden, en bijgevolg hoe hoog noodzakelijk is een Wegwijzer, een overste Leidsman. David bidt daarom, Ps. 25 : 4, 8, 9, Heere! maak mij uwe wegen bekend, leer mij uwe paden. De Heere is goed en recht, daarom zal Hij de zondaars onderwijzen in den weg. Hij zal den zachtmoedigen zijnen weg leeren. Is het dan met recht niet nauwelijks, dat iemand dezen weg vindt?

**.

Ja "het is een zeer zeldzame weg, en die weinigen vinden. Jezus zegt, Joh. 14 : 6, Ik ben de weg, de waarheid en het leven. Niemand komt tot den Vader dan door Mij. De Zoon Gods moest van den hemel afkomen en tot zonde worden gemaakt, een verachte onder de menschen, ja, een niets geachte worden, Jes. '53 : 3; elk moest als de voet aan Hem stooten, tot Hii, uitgeroeid was. God moest de uitnemende grootheid van zijne kracht te koste leggen, om eenen zondaar te doen komen tot, en gelooven in Christus, en wel naar de werking der sterkte zijner macht, die Hij gewrocht heeft in Christus, als Hij Hem uit de dooden heeft opgewekt, Ef. 1 : 19, 20, en om hem te veranderen en te wederbaren, ten einde Christus eene gestalte in hem kreeg. Gal. 4 : 19. Ja. God moest den blinden zondaar dien zuiveren weg van vrije en enkele genade in Christus doen vinden, zoodat hii bewaard werd voor valsche Christussen. voor de schaduw in plaats van het lichaam, voor den vreemde in plaats van den Man aan te grijpen; en Jezus leert ons daarbij, Matth. 7 : 14, dat weinigen dezen zeldzamen weg vinden, het is hier en daar een enkele, die zonder zijne wijsheid of toedoen op dien weg geraakt. Jer. 3 : 14 wordt het uitgedrukt: twee uit eene stad, en een uit een geslacht,

die te Zion binnen raken, en Luk. 12: 32, een klein kuddeken, aan hetwelk het des Vaders welbehagen is het koninkrijk te geven. Jezus dankte zijnen Vader daarvoor, dat Hij dit den wijzen en verstandigen verborgen had, Matth. 11: 25; en 1 Cor. 1: 26, niet vele rijken, machtigen, noch edelen, die dezen weg vinden, maar echter eenigen van die, die God als middelen in zijne hand ter bescherming gebruikt; ziet, hoe het terecht nauwelijks is, dat iemand dezen weg vindt.

***. Het is ook een enge, nauwe en smalle weg, waar een, die er op is, genade toe noodig heeft om er op te blijven, zonder af te wijken ter rechter- of ter linkerhand. Jezus zegt, Matth. 7 :13, 14, Gaat in door de enge poort, want wijd is de poort, en breed is de weg, die tot het verderf leidt, en velen zijn er, die door dezelve ingaan. Want de poort is eng, en de weg is nauw, die tot het leven leidt. Het is hier anders dan in het natuurlijke; de wegen naar groote en koninklijke steden zijn doorgaans breede en wijde wegen, men kan er op rijden zoo prachtig als men wil; maar de Heere zegt, Jes. 55 : 8, 9, Mijne gedachten zijn niet ulieder gedachten, en uwe wegen zijn niet mijne wegen. Want [gelijk] de hemelen hooger zijn dan de aarde, alzoo zijn mijne wegen hooger dan uwe wegen, en mijne gedachten dan ulieder gedachten. Kunt gij er niet uit afleiden, vrienden! dat nauwe en smalle wegen zeer gevaarlijk zijn?

††. Nauwelijks of zeer moeilijk, met opzicht tot hetgeen den rechtvaardige in dien weg benauwt; als daar, zijn:

*. Een lichaam der zonde, en de kracht van de verdorvenheid in hun hart, inwonende, die wel eens sterker woelt dan vóór de bekeering, wanneer de zonde heerschte, en het huis in vrede hield. Paulus zegt, Rom. 7: 9, 13, Als het gebod gekomen is, zoo is de zonde weder levend geworden, doch ik ben gestorven. En de zonde werd in hem bovenmate zondigende door het gebod. Zoodat het onderscheid tusschen eenen rechtvaardige en eenen goddelooze niet is, dat des eenen verdorvene natuur beter is dan die des anderen, maar daarin, dat een gerechtvaardigde door het, geloof daartegen wat heeft gekregen, een nieuw schepsel, dat den strijd tegen de zonde veroorzaakt, 2 Cor. 5: 17. Geest tegen het vleesch, en deze twee staan tegen elkander, Gal. 5 : 17. Paulus moest wel eens klagen, Rom. 7 : 15, Hetgeen ik wil, dat doe ik niet, maar hetgeen ik haat, dat doe ik; en hij moest zichzelf in deze verwarring wel eens afvragen, Rom. 7 : 13, Is dan het goede mij de dood geworden? maar hij vond één ander getuigenis van binnen, zeggende: dat zij verre, ma& de zonde is mij de dood geworden; zoodat Gods volk, (behalve hunne dagelijksche zonden en onzuiverheden in al hun doen) menigmaal met hoofdzonden, als overgelatene reuzen of Enakskinderen, te worstelen heeft. Den eenen benauwt zijn trotsch en hoogmoedig hart, zoo onvernederd, hij kan zoo tot vernedering en belijdenis voor den Heere niet komen; eenen anderen hindert zijn vleeschelijk verstand, dat bedenken des vleesches, dat hij in zich voelt vijandschap te zijn tegen al de wegen, die de Heere met hem houdt, Rom. 8 : 7. Een ander

ligt gebonden onder aardsch- en wereldschgezindheid. onder zulk een heimelijk schatten en naoogen van de dingen van den tijd; een ander weer onder kracht van ijdelheden der gedachten, onder'booze lusten, bewegingen en begeerlijkheden, onder verouderde humeur-, natuur- en gemoedszonden, die hem zoo telkens (gelijk Adam uit den staat der rechtheid door de zonde uitviel) uit zijne 'gestalte doen uitvallen. Een ander. ziin hart beschouwende. wordt benauwd, en ligt gebonden onder een' boos, arglistig en ter 'zijde afleidend, eigenlievend hart, samenspannende met Gods doodvijanden, en dat nergens te goed toe is; kunt gij niet zien dat de rechtvaardige nauwelijks zalig wordt?

** Doet daar eens bij de verlatng Gods en de verbergng van Gods aangezicht om de" zonde. zoodat de Heere als in eenen vijand verkeert, en zelf tegen de ziel strijdt, Jes. 63 : 10. Ziet dit in Job, hfdst. 6 : 4, De pijlen des Almachtigen zijn in mij, welker vurig venijn mijnen geest uitdrinkt; de verschrikkingen Gods rusten zich tegen mij, alsmede Job 7 : 20, 21 en 13 : 24-28; in David, Ps. 13 : 2, Hoe lang, Heere ! zult Gij mijner steeds vergeten? Hoe lang zult Gij uw aangezicht voor mij verbergen? In Asnf, Ps. 77 : 4, 8-10, Dacht ik aan God, zoo maakte ik misbaar; peinsde ik, zoo werd mijne ziel overstelpt. Zal dan de Heere in eeuwigheid verstooten, en voortaan niet meer goedgunstig zijn? Houdt zijne goedertierenheid in eeuwigheid op? Heeft de toezegging een einde van geslacht tot geslacht? Heeft God vergeten genadig te zijn? Heeft Hij zijne ziele barmhartigheden door toorn toegesloten? Sela! en in Heman, Ps. 88 : 7, 15-17, Gij hebt mij in den ondersten kuil gelegd, in duisternissen, in diepten. Heere ! waarom verstoot Gij mijne ziele [en] verbergt uw aanschijn voor mij? Van der jeugd aan ben ik bedrukt en doodbrakende; ik draag uwe vervaarnissen, ik ben twijfelmoedig. Uwe hittige toornigheden gaan over mij, uwe verschrikkingen doen mij vergaan; is dat niet nauwelijks?

*** Daarbij de menigvuldige vijanden, de duivel en zijne werktuigen, de wereld met zijne ergernissen; daar is een brieschende leeuw, die rondom gaat, zoekende wien hij zoude mogen verslinden, 1 Petr. 5 : 8, die hunne natuur- en humeurzonden, hunne boezemzonden, kent, en die deze aanhijst. Het is waar, hij is geen rechtvaardige meer over hen, Jes. 49 : 24, want zijne macht en zijn recht op hen, om hen te verderven, is hem ontzegd, gelijk in Josua, de hoogepriester, bleek, Zach. 3 : 1, en dit weet hij ook wel, dat er geene verdoemenis is voor degenen die in Christus Jezus zijn, Rom. 8 : 1, en dat hij bijgevolg hen niet naar de hel kan krijgen; maar daarom is zijn booze toeleg, om Gods volk aan deze zijde van de eeuwigheid te kwellen, hen te benauwen en hun leven wel eens bitter te maken, gelijk bleek in Job, hfdst. 1, 2, en om hun geestelijk leven op velerlei wijzen te onderdrukken, listig, geveinsd, bedriegelijk of door geweld, als een duivel of als een engel des lichts, 2 Cor. 11 : 14, passende op alle gelegenheden, om struikelblokken in hunnen weg te leggen, om hen te doen vallen; zoo ook door zijne werktuigen, de wereldsche men-

schen, die hebben, (gelijk de duivel) eenen onverzoenlijken haat tegen Gods volk, die in het paradijs, al gezet is. O! daar is eene wereld van ergernissen, Matth. 18: 7. De goddeloozen zoeken Gods volk, zoowel door verstandsdwalingen, ketterijen, ongodisterij en vrijzinnigheid, spruitende uit het verheffen van de arme, naakte, verdorvene rede, als door goddeloosheden in den wandel, tot den val te brengen. O! zij leggen het op hun hinken en hunnen val toe. Zou men niet zeggen, hoe komt zulk een arme vrome zulk eenen stroom nog door?

****. Eindelijk hebben de rechtvaardigen op hunnen weg tot de zaligheid veel' tegenheden, verdrukkingen, ja, zelfs wel vervolgingen te wachten, gelijk hier uit den samenhang blijkt. Jezus heeft het voorzegd, Joh. 16 : 33, In de wereld zult gij 'verdrukking hebben, maar hebt goeden moed, Ik heb de wereld overwonnen, en Matth. 16 : 24, Zoo iemand achter Mij wil komen, die verloochene zichzelf, en neme zijn kruis op, en volge Mij. En dus is het hun weg, door vele verdrukkingen in te gaan in het koninkrijk der hemelen, Hand. 14 : 22. In- of uitwendige wegen van beproeving hebben zij allen; daardoor moeten zij geoeffende zinnen krijgen, en daardoor moeten zij heili gcr, meer verloochend, en nederiger van hart worden; hun eigen zin, wil, bestuur over zichzelf en hun doen meer aan den Heere kwijt, en dus voor den hemel bekwaamgemaakt worden. Maar hoe benauwd valt het echter, zijn rechteroog uit te steken, zijne rechterhand en voet af te kappen! O ! wat zijn daar veel bekommerende dingen in het tijdelijke. Welke drukkende posten, waarin de eene en de andere vrome van den Heere gezet is, en welk eene denking heeft hij er van binnen tegen, en hoe benauwd valt dat! David zegt, Ps. 34 : 20, dat vele toch zijn de tegenspoeden des rechtvaardigen, maar dat de Heere uit alle deze hem redt; ja, in de algemeene oordeelen, als God van den hemel over de inwoners der aarde toort, en als de Heere de zonde bezoekt, dan, staat er in het voorgaande 17de vers, begint het oordeel wel eens van het huis Gods, van Gods volk, die mede een groot einde weggestroomd zijn door de ergernissen der wereld, en dan wedervaart wel eens eenerlei den rechtvaardigen en den goddeloozen, Pred. 9 : 2, al is het waar, dat zij er als zevenmaal gelouterd goud uitkomen. Is dat niet nauwelijks zalig te worden?

†††. Eindelijk., nauwelijks worden de rechtvaardigen zalig, ten opzichte van het einde van hunnen weg. wanneer zij ter zaligheid ingaan.

*. Zooals zij aan hunne zijde hunnen tijd noodig hebben. O ! al worden zij nog zoo oud, al kregen zij Methusalems jaren, zij houden geen tijd over om eene zaligheid uit te werken; de allerheiligste in dit leven moet on, zijj einde nog alles verloren geven en moet het vonnis des doods nog schrijven op al zijn doen en zijne plichten, en moet dan nog als een goddelooze worden aangezien, willende alleen door vrije genade, starende op Christus en op zijne lijdlijke en dadelijke gehoorzaamheid, ingaan in het koninkrijk der hemelen ;

en dus enkel binnen geraken door de gerechtigheid, heiligheid en waardigheid van Jezus ; alzoo houdt hij geenen tijd over.

** En eindelijk, zooals zij den laatsten vijand, den dood, voorbij moeten, 1 Cor. 15 : 26, de laatste vijand, die te niete gedaan wordt, is de dood; al is het voor hen geene eigenlijk gezegde straf, en al is de prikkel daaruit door Jezus' dood weggenomen, echter is het een bittere weg voor vleesch en bloed, wanneer de banden der natuur verbroken worden en de ziel van het lichaam scheidt, en wanneer bij die gelegenheid de aartsvijand van Gods volk zich toelegt, om hun hunnen ingang in de zaligheid nog bitter en bang te maken, hoewel zij, zoodra zij hunne lichamelijke oogen sluiten, er boven zijn. Ziet, vrienden! mag Petrus niet met recht zeggen, dat de rechtvaardige nauwelgks zalig wordt?

B. Slaan wij nu gade, wat de apostel met zijne voorwaardelijke wijze van voorstelling te kennen geeft, als hij zegt, indien de rechtvaardige nauwelgks zalig wordt.

a. Hierdoor is niet te verstaan, alsof de apostel twijfelde of het wel zoo zijn zou, maar integendeel is dit eene sterk bevestigende spreekwijze, de waarachtigheid dier zaak te kennen gevende, alsof er stond, naardien of vermits de rechtvaardige nauwelijks zalig wordt. Ja, het is zoo, gelijk onze kanteekenaars hier bijbrengen, het is zoo naar Spr. 11: 31, Ziet den rechtvaardige wordt vergolden op de aarde, hoeveel te meer den goddelooze en zondaar!

b. Geeft het ook te kennen, dat dit de weg van al de rechtvaardigen is, zonder onderscheid, onaangezien zij groot- of kleingeloo-vigen zijn, dat zij allen aan hunne zijde maar nauwelijks, en dus maar pas, binnenkomen.

A. Belangende het alldroevigst besluit, hetwelk de apostel hieruit opmaakt aangaande het uiteinde van eenen goddelooze, zeggende: indien de rechtvaardige nauwelijks zalig wordt, waar zal de goddelooze en zondaar verschijnen? Daarin slaan wij gade:

A. Het getuigenis des'apostels nopens het uiteinde van eenen goddeloozen en zondaar, namelijk, dat de goddelooze en zondaar verschijnen zal.

B. Het alldroevigst besluit, hetgeen Petrus uit de donkere wegen en leidingen Gods omtrent zijn volk opmaakt ten opzichte van den goddelooze en zondaar, zeggende : Indien de rechtvaardige nauwelijks zalig wordt, waar zal de goddelooze en de zondaar verschijnen?

A. Betreffende het eerste, daarin slaan wij het oog,

a. Op het onderwerp, waarvan de -apostel spreekt, namelijk, de goddelooze en de zondaar.

1. Het is niet noodig, om door den goddelooze en den zondaar een onderscheiden volk te verstaan, alsof door eenen goddelooze uitgedrukt werd een mensch, die in het gemeen zonder God in de wereld was, Ef. 2 : 12, en door eenen zondaar, een goddelooze bij uitstek, die in grove zonden leeft, en die in zijne kracht wel een zondaar en eene zondares genoemd wordt in Gods Woord, Luk. 7 : 37 ;

en zoo staat er Matth. 9 : 11, dat Jezus at met tollenaars en zondaren, en Tit. 1 : 16, van zulken, die belijden dat zij God kennen, maar die Hem verloochenen met hunne werken, alzoo zij gruwelijk zijn, en ongehoorzaam, en tot alle goed werk ondeugend. De reden is deze:

a. Omdat alle goddeloozen zonder onderscheid, alle afgescheidenen van God, zondaars zijn, namelijk, die niets anders kunnen dan zondigen, en welker rampzalige staat zulks medebrengt. Dus beschrijft Paulus eenen mensch in den natuurstaat, Rom. 3 : 10-18, Gelijk geschreven is, daar is niemand rechtvaardig, ook niet één; daar is niemand die verstandig is, enz. allen zijn zij afgeweken, enz. hunne keel is een geopend graf, met hunne tongen plagen zij bedrog; welker mond is vol van vervloeking en bitterheid; hunne voeten zijn snel om bloed te vergieten; vernieling en ellendigheid is in hunne wegen, en den weg des vredes hebben zij niet gekend. Daar is geene vreeze Gods voor hunne oogen. Al is het eene waarheid, dat er in der goddeloozen rampzaligen staat trappen zijn, Matth. 11 : 22, zoodat de een, uitstekender zondaar zijnde dan de andere, ook zwaarder hel zal hebben dan de andere; wat echter hunnen staat betreft, die is dezelfde, het zijn beide goddeloozen, die hier in dit vers en elders tegenover rechtvaardigen staan en nooit zullen kunnen bestaan in het gericht Gods, Ps. 1 : 5.

b. Doet hierbij, dat deze ongelukkige personen met twee woorden, goddeloozen en zondaars, worden uitgedrukt, om de grootheid en gruwelijkheid van hunnen zondigen staat, en wat zij allen voor God zijn, te kennen te geven. Dus worden deze woord& verwisseld, Ps. 1 : 1, en 51 : 4, Wasch mij wel van mijne ongerechtigheid, en reinig mij van mijne zonde, en Dan. 9 : 5, Wij hebben gezondigd, en hebben onrecht gedaan, en goddelooslijk gehandeld, en gerebelleerd, met af te wijken van uwe geboden en van uwe rechten. Daarom vinden wij den natuurstaat wel beschreven met het woord zondaars ; Gal. 2 : 15, Wij zijn van nature Joden, en niet zondaars uit de Heidenen, ook wei uitgedrukt door goddeloozen en door goddelooze zondaars, Jud. vs. 15, Ziet, de, Heere is gekomen om gericht te houden, tegen allen, en te straffen alle goddeloozen onder hen, vanwege al hunne goddelooze werken, die zij goddelooslijk gedaan hebben, en vanwege al de harde [woorden] die de goddelooze zondaars tegen Hem gesproken hebben.

2. Maar wij verstaan door den goddelooze en den zondaar, alle menschen die, buiten God, los van God zijn en in den zondigen natuurstaat leven, allen die in de goddelijke vierschaar niet zijn gerechtvaardigd, en bijgevolg nog niet wedergeboren zijn, hoe verre zij ook in uitwendige godsdienstplichten, of in verstandsbevattingen aangaande het eene noodige, of in ontwaking hunner conscientie, ziende, dat zij dit missen, komen mochten, zoolang zij langs den weg van boetvaardigheid en vernedering door den Heiligen Geest niet tot Jezus' gemeenschap gebracht zijn, en zij met Jezus niet zijn vereenigd, zoolang zij niet anders dan Ef. 2 : 12, Zonder Christus, vervreemd van

het burgerschap Israëls, en vreemdelingen van de verbonden der belofte, geene hoop hebbende, en zonder God in de wereld. Vrienden! ziet eens, wie er zichzelf voor te houden hebben.

a. Alle geruste en zorgeloze menschen, die nergens minder om denken of van weten dan om de zaken van een eeuwig belang; **hetzij zij vroolijk** en gerust in hunne gevangenis kwinkleeren, **zij weten toch niet beter** of het behoort zoo, vermits **zij er in geboren zijn**; **hetzij zij ongodsdienstig** en gerust leven, **hetzij zij zeer ijverig** in de plichten zijn, ja, de zuivere waarheid aan hunne zijde hebben en daar boven op, ais op eenen droesem, **stijf gaan nederzitten**, hunne eigene ziel daarom vrede belovende, alle dezulken slapen als **in het opperste van eenen mast**, Spr. 23 : 24. Daarover wordt een wee uitgesproken, Amos 6 : 1, Wee! den gerusten te Sion; dezulken zien noch voelen **geene oordeelen**, ten minste het treft hun niet, **zij meenen rein te zijn**, maar hun drek is aan hen.

b. Allen, die zondigen met hun hart, zonder ooit door **vreeze Gods** en door het aanzien van zijne hoogheid wederhouden te worden, Jes. 26: 10, Wordt den goddeloozen genade bewezen, **hij leert [evenwel] geene gerechtigheid**: hij drijft onrecht in **gansch richtigen lande**, en **hij ziet de hoogheid des Heeren niet aan**. Waaronder dezulken zijn, die **bij trappen daartoe gekomen zijn**, die door veel ontrouweden aan hun licht en door veel tegenstand van de kloppingen en **overredingen** van binnen zoo verouderd en in het kwaad geworteld **zijn**, en **zoo onrustig zitten buiten het zondigen**, dat het zondigen hunne rust is geworden, want zij slapen (of rusten) niet, **zoo zij geen kwaad gedaan hebben**, en hun slaap wordt weggenomen, **zoo zij niet [iemand] hebben doen struikelen**, Spr. 4 : 16. En dus lezen wij Jes. 57 : 20, 21, De goddeloozen zijn als eene voortgedrevene zee, want die kan niet rusten, en hare wateren werpen slijk en modder op.

c. **Eindelijk** allen, die het werk **Gods** in de harten van anderen niet innig lief hebben, en die **Gods knechten** en volk in hun hart haten. Ach, vrienden! dat alleen is geen haat, dat men naar buiten met bitterheid zich daartegen verzet, en hen juist vervolgt. O! neen, deze haat gaat op veel zediger wijze toe, en **zoo zijn menigmaal de uitwendig godsdienstigen het innigst en vijandigst gekant tegen het genadeleven in het hart**, waar het is. Jezus zegt, Matth. 21: 31, dat de tollenaars en hoeren u voorgaan in het koninkrijk **Gods**. Daar is geen klaarder kenteeken van **geene genade te hebben**, dan dat men met de vromen niet is vereenigd; dus lezen wij 1 Joh. 3 : 18, 19 en hfdst. 4 : 20, Indien iemand zegt: ik heb God lief, en haat zijnen broeder, die is een leugenaar. Want die zijnen broeder niet liefheeft, dien **hij** gezien heeft, hoe kan **hij** God liefhebben, dien **hij** niet gezien heeft? en 1 Joh. 5 : 1, En een iegelijk die liefheeft **dengene**, die **geboren** heeft, die heeft ook lief **dengene**, die uit hem geboren is. Ja, het wordt als een klaar werk aangeteekend van den geest der dwaling, dat men **Gods knechten** haat, of niet lief heeft, niet hoort of gehoorzaamt; 1 Joh. 4: 6, Wij zijn uit God, die God kent, hoort

ons, die God niet kent, hoort ons niet, hieraan kennen wij den Geest der waarheid en der dwaling. Zoodat hij, die de vromen haat, God haat, al leeft hij juist niet in alle gruwelen naar de letter van de wet, echter is er niet een gruwel waarvan hij uit liefde tot God een afkeer heeft, maar hij kan wel eene soort van strijd hebben, zoodat de eene zonde tegen de andere strijdt, of dat **zijn eigen** naam en achtung tegen deze of gene zonde strijdt, dan haat **hij** het eene, omdat het niet **samen** kan gaan met de liefde tot het andere. Vrienden! over alle deze spreekt de Heere een wee uit, Jes. 3 : **11**, Wee! den goddelooze, het zal hem kwajlijk gaan.

b. Slaan wij nu het oog op Petrus' getuigenis nopens het uiteinde van eenen goddelooze en zondaar, namelijk, dat hij verschijnen zal.

1. Het woord verschijnen drukt hier zooveel uit als openbaar worden, en wel in het gerichte Gods, om daar als eenen gedaagde terechtgesteld te worden en **zijn** vonnis te ontvangen, zonder te kunnen bestaan. Zoo lezen wij, 2 Cor. 5 : 10, Wij allen moeten geopenbaard worden voor den rechterstoel van Christus, opdat een **iegelijk wegdrage** hetgeen door het lichaam [geschiedt], **naardat** hij gedaan heeft, hetzij goed, hetzij kwaad, en Ps. 1: 5, De goddeloozen zullen niet bestaan in het gericht.

2. Ziet nu, hoe wij te verstaan hebben het verschijnen der goddeloozen en zondaars in het gericht, en dat zij daar niet bestaan zullen, **namelijik**:

a. Zij zullen verschijnen of openbaar worden in het gerichte Gods:

†. Zoodra zij de oogen des lichaams sluiten en het lichaam valt, zal de ziel niet alleen overig en werkzaam blijven, Pred. 12 : 7 en Matth. 10: 28, maar ook haar oordeel ontvangen en henen gezonden worden naar hare gevangenis, de hel, de buitenste duisternis, naar den afgrond, den poel genoemd, brandende van vuur en sulfer; ziet dit Jud. vs. 7, Sodom en Gomorra, en de steden rondom, dragen de straffen des eeuwigen vuurs, en Luk. 16 : 24 staat, dat de rijke man, (als hij **zijne oogen** ophief of opsloeg), in de hel en in de vlam was. Bijgevolg vervallen al die fabelen aangaande het slapen der zielen, of het verschijnen van de zielen der afgestorvenen op aarde.

††. En op den dag van de voleindiging der eeuwen, of ten jongste dage, zal het lichaam, opgewekt en met de ziel vereenigd zijnde, in staat worden gesteld, bekwaam gemaakt en gehard, om allerzwaarste, eeuwige pijnigingen en eeuwige smarten, zonder eene verpoozing, zonder eenige verlichting van gevoel, uit te staan, zoodat zij in de vlammen van de goddelijke gramschap eeuwig zullen branden, zonder ooit verteerd te worden, hetwelk de beteekenis is van die **spreekwuis**, verderven in de hel of verderven zonder verdorven te worden, die de Heere Jezus gebruikt, Matth. 10: 28.

*. In dezen helschen toestand zal **hij** gedagvaard worden voor den rechterstoel van Christus, Rom. 14 : 10-12, door een groot geroep, waarmede de Heere zelf, en met de stem des archangels en met de bazuin Gods nederdalen zal van den hemel, 1 Thess. 4 : 16, 17, waartoe

de Heere den dienst der engelen zal gebruiken; Matth. 13 : 49, De engelen zullen uitgaan en de boozen uit het midden der rechtvaardigen afscheiden ; alzoo zal het zijn in de voleindiging der eeuwen. O, vrienden! Openb. 1 : 7 staat. Ziet, Hij komt met de wolken, en alle oog zal Hem zien. ook die Hem doorstoken hebben: hier scheiden de goddeloozen z'ichzelven af van Gods volk, Jud. vs. 19, maar daar zal" God hen voor eeuwig scheiden; o! dan zult gij dat volk (dat gij nu haat) niet meer zien.

****.** Daar staande, zal hij verschijnen, ik meen openbaar worden voor God. voor engelen en menschen uit de boeken, die daar geopend zullen worden: Dit heeft Daniël in een gezicht 'al voorspeld, hfdst. 7 : 9, 10. Hij zag tronen, en de troon van den Oude van dagen was vuurvonken, deszelfs raderen een brandend vuur, eene vurige rivier vloeide en ging voor Hem uit. duizendmaal duizenden dienden Hem, en tienduizendmaal tienduizenden stonden voor Hem; het gericht zette zich, en de boeken werden geopend. En Johannes zegt, Openb. 20 : 12, Ik zag de dooden, klein en groot, staande voor den troon, en de boeken werden geopend, namelijk, van de eeuwige voorverordmeering ten verderve, het boek der wet en des Evangelies, het boek van Gods voorzienigheid of alwetendheid en het boek van der goddeloozen eigene, levendige conscientie, met eene volmaakte herinnering, die tegen 's menschen wil alles zal te binnen brengen, wat er in het lichaam is geschied, en die, als een veroordeelend rechter van binnen, hem in het aangezicht zal vliegen. O, vrienden! kan hier somtijds de conscientie zoo benauwen, dat er geen vermaken aan is, wat zal het dan zijn, eenen worm te hebben, die niet sterft, en een vuur, dat niet uitgebluscht zal worden, Mark. 9 : 44. Maar ziet nog eens, wat uit deze boeken al openbaar' en in het licht zal gesteld worden; namelijk:

§. De erfzonde, zoo van de toegerekende schuld van Adam, als van de vuile voortzetting van alle kwaad in de voortteling, waardoor kinderen menigmaal in dezelfde soort van de zondige daden hunner vaders hebben gewandeld, waarover de Heere bezoeking wil doen tot in het derde en vierde lid, Exod. 20 : 5 en 34 : 7.

§§. De zonden van nalatigheid, als daar zijn:

*. In zijnen tijd God niet gezocht te hebben, zijne knieën voor God niet gebogen te hebben, en Hem niet gebeden te hebben om zijnen Geest, om licht in zijn bedriegelijk hart, om bekeerd te worden, om ontdekking van den weg van verzoening.

****.** Van zijn tijdelijk beroep geen en tijd afgezonderd te hebben, dat de dingen van een eeuwig belang het zwaarste niet gewogen hebben, en dat men, onder voorwendsel van geen en tijd, dat noodigste verzuimd heeft, daar men tijd gehad heeft om ziek te zijn en om te sterven. O! dan zal een mensch zien, dat het niet aan den tijd maar aan den wil gescheeld heeft, zooals Jezus zegt, Joh. 5: 40, Gij wilt tot Mij niet komen.

******* Daarbij het verzuim van de genademiddelen. O, vrienden! elk middel, elke 'predikatie en catechisatie, ja, elk luiden der klokken,

waardoor men geroepen werd, en dat men in den wind geslagen en verwaarloosd, of niet wel gebruikt heeft, dat zal in het gericht Gods tegen den mensch opstaan en hem veroordeelen. O! hoe zwaar zal dat vallen, te herdenken dat de opening van Gods woorden door Gods knechten licht had kunnen gegeven, en den slechten verstandig gemaakt hebben, Ps. 119 : 130. O! dan te zien de waarheid van Jezus' woord, in zijne kracht, Luk. 13 : 34, Ik heb u willen en zoeken te vergaderen, maar gij hebt niet gewild.

***. En doet hier eens bij, dat men die dierbare waarheden, die God den mensch gegeven heeft, niet heeft onderzocht, of dat maar als een bijwerk gedaan en den Bijbel niet, of weinig, of niet wel gelezen heeft, waardoor men wijs had kunnen worden tot zaligheid, 2 Tim. 3 : 15.

****. Nog eens, de onttrekking des harten aan Christus, o! dat is eene nalatigheid; hoe menigmaal God in zijn Woord, en Gods knechten uit Gods naam, het hart voor Christus hebben opgeëischt, en dat men het niet heeft willen geven; men wil de andere dingen liever vasthouden. Vrienden! hier zal **geene** versooning kunnen plaats hebben wegens de onmacht, want de Heere zou zeggen: wel, was er bij Mij **geene** kracht?

● ***G** Eindelijk die nalatigheid, die Jezus noemt, Matth. 25 : 42, 43, Want Ik ben hongerig geweest, en gij hebt Mij niet te eten gegeven; Ik ben dorstig geweest, en gij hebt Mij niet te drinken gegeven; Ik was een vreemdeling, en gij hebt mij niet geherbergd; naakt, en gij hebt Mij -niet gekleed; krank en in de gevangenis, en gij hebt Mij niet bezocht.

SSS. Al de zonden van dadelijkheid, **geene** uitgezonderd, alle zondige daden, woorden en **gedachten**, alle zonden tegen God, tegen onszelven, tegen onze naasten, alle zonden tegen de inwendige **afra**ding van de conscientie, tegen de klopping en overtuiging des **Gees**tes, ja, alle verborgene zonden, die niemand dan God en 's menschen hart weet; o, vrienden! die allen zullen staan in het licht van Gods aangezicht.

*. Wegens al de zondige daden en werken; (om de grovere tegen de letter van de wet, die dezen dag openbaar voorgesteld zijn, niet te noemen) neemt nu maar eens de besturing van die schoone vermogens van zijne kostelijke ziel en van al de leden zijns lichaams, wat met ieder lid gepleegd is, wat men met zijne oogen, ooren, tong, handen, voeten, enz. gedaan heeft; hoe men aan zijn geld en goed gekomen is, en wat men er mede gedaan heeft, of men daarmee in huissieraden, kleeding en lekkerlijk leven God getergd heeft; want God zal ieders werk in het gericht brengen met hetgeen verborgen is, hetzij goed, hetzij kwaad, Pred. 12 : 14.

** Wegens al de zondige woorden. Jezus zegt, Matth. 12: 36, 37 Maar Ik zeg u, dat van elk ijdel woord hetwelk de menschen zullen gesproken hebben, **zij** van hetzelfde rekenschap zullen geven in den dag des oordeels. Want uit uwe woorden zult gij **gerechtvaardigd** worden, en uit uwe woorden zult gij veroordeeld **worden**. En o! wat

brengt de tong al voort? Jacobus noemt de tong een vuur, eene wereld der ongerechtigheid, dat het rad onzer geboorte ontsteekt, en ontstoken wordt van de hel. Zij is een onbedwingelijk kwaad, vol van doodelijk venijn. Door haar loven wij God en den Vader, en door haar vervloeken wij de menschen, die naar de gelijkenis Gods gemaakt zijn. Uit denzelfden mond komen voort zegening en vervloeking, Jac. 3 : 6, 8, 9, 10.

***. Wegens alle zondige gedachten, booze lusten! bewegingen der zonde en begeerlijkheden. O! wat gaat daar al om in dat hart! welk vermaak in ijdele en onreine gedachten! En vrienden! de gedachten zullen niet tolvrij zijn, gelijk de blinde wereld zegt, maar Paulus zegt, Rom. 2: 16, In den dag, wanneer God de verborgene dingen der menschen zal oordeelen door Jezus Christus, naar mijn Evangelie, en 1 Cor. 4 : 5, Zoo dan, oordeelt niets vóór den tijd, totdat de Heere zal gekomen zijn, welke ook in het licht zal brengen, hetgeen in de duisternis verborgen is, en openbaren de raadslagen des harten.

****. Ja eindelijk, ook wegens den tijd hoe lang men onder Gods lankmoedigheid geleefd heeft, wat men ieder jaar, iedere maand, iedere week, iederen dag, ieder uur, ja, ieder oogenblik gedaan, gesproken of gedacht heeft, bijzonder wegens het verachten van Gods lankmoedigheid en het dadelijk verwerpen van Christus en het vertreden van het Evangelie des vredes. Rom. 2 : 3-5, Denkt gij dit, o, mensch! dat gij het oordeel Gods zult ontvlieden? Of veracht gij den rijkdom zijner goedertierenheid en verdraagzaamheid en lankmoedigheid, niet wetende, dat de goedertierenheid Gods u tot bekeering leidt? Maar naar uwe hardigheid en onbekeerlijk hart, vergadert gij uzelfen toorn als eenen schat, in den dag des toorns en der openbaring van het rechtvaardig oordeel Gods.

†††. Dus verschijnende voor den Rechter van hemel en aarde, zal hij zijn vonnis ontvangen; maar o! het zal tot zijn nadeel zijn, het zal een verdoemend vonnis zijn, een vonnis naar de mate der ongerechtigheid, of naar den nauwkeurigen eisch van de gerechtigheid der wet, volgens Rom. 2 : 12, Want zoo velen als er zonder wet gezondigd hebben, zullen ook zonder wet verloren gaan, en zoo velen als er onder de wet gezondigd hebben, zullen door de wet geoordeeld worden; waaruit ons mede blijkt, gelijk ook uit Matth. 11 : 24, dat er trappen in de verdoemenis zijn zullen. Dit vonnis zal zeer gestreng zijn, en uit de volmaaktheid van Gods rechtvaardigheid voortkomen, in welker deugden te verheerlijken de Koning zeggen zal, Matth. 25 : 41, ook tot degenen, die ter linkerhand zijn: gaat weg van Mij, gij vervloekten! in het eeuwige vuur, hetwelk den duivel en zijnen engelen bereid is.

††††. Eindelijk, dus sidderend verschijnende, zal terstond dit vonnis worden uitgevoerd: en, staat er Matth. 25 : 46, Deze zullen gaan in de eeuwige pijn, maar de rechtvaardigen in dat eeuwige leven. O, vrienden! dat verschil zal oneindig zijn, en dit het eeuwige duren zonder ooit hoop van uitkomst, zonder de minste uitspanning, of

zonder eenige verzachting. O! voor eeuwig van het aangezicht Gods weggestormd te worden naar de hel, in het eeuwige vuur bij den duivel en zijne engelen gepijnigd te worden nacht en dag, en waarvan de rook hunner pijniging zal opgaan tot in alle eeuwigheid, Openb. 19 : 3 en **20 : 10**, en een worm te hebben die niet sterft, en in een vuur te zijn, dat niet zal worden uitgebluscht, maar eeuwig alle vleesch tot eene afgrijzing te zullen zijn.

b. Ziet gij wel, vrienden! dat dit een verschijnen zal zijn zonder te kunnen bestaan? Er staat, Ps. 1 : 5, dat de goddeloozen niet zullen bestaan in het gericht, en Ps. 90 : 11, Wie kent de sterkte uws toorns, en uwe verbolgenheid, naar dat Gij te vreezen zijt? Ja, wie zal bestaan, als Hij verschijnt? Mal. 3 : 2. Op het zien van het toornige Lam op de wolken zullen alle geslachten der aarde weenen, Matth. 24: 30, en wenschen verstoken te worden van zijne tegenwoordigheid, en uitroepen, Openb. 6 : 16, 17, tot de bergen en tot de steenrotsen: valt op ons, en verbergt ons van het aangezicht Desgene, die op den troon zit, en van den toorn des Lams. Want de groote dag zijns toorns is gekomen ; en wie kan bestaan?

B Betreffende nu het allerverschrikkelijkst besluit, hetgeen Petrus uit 'de donkere wegen en leidingen Gods' ontrent zijn volk opmaakt, met opzicht tot den goddelooze en zondaar, zeggende: Waar zal de goddelooze en zondaar verschijnen? daarin slaan wij kortelijk het oog :

a. Op de spreekwijs des apostels, als hij vraagt: waar zal hij verschijnen ?

1. Dit geeft niet te kennen, alsof de apostel twijfelde, veel min ontkende, dat de goddelooze en zondaar in het gericht Gods verschijnen zal, vermits hij en al zijne werken reeds openbaar zijn voor God, Hebr. 4 : 13.

2. Maar deze vraagsgewijze spreektrant is hier en elders allersterkt verzekerd, en drukt in kracht uit, hoe de apostel bijna geene woorden kan vinden, om zijnen diepen indruk van die eeuwige waarheid, dat de goddelooze zekerlijk verschijnen zal, uit te drukken; alsmede, vermits deze spreekwijze ontleend is van eenen schuldige, die gedaagd wordt voor het gericht, en die het aangezicht van den rechter vreest, omdat zijn hart en conscientie hem veroordeelt, en welke zich niet verbergen, of die niet ontvlieden kan, maar dus komen moet voor den rechterstoel, zoo wil de apostel hiermede uitdrukken, dat hij zekerlijk niet zal bestaan. Dus is deze verzekering des apostels aangaande het verschijnen der goddeloozen gegrond :

a. In Gods waarheid, Matth. 24 : 30 en 25 : 31, 32; Pred. 12 : 14; 2 Cor. 5 : 10, Ja, Enoch, de zevende van Adam, heeft dit al geprofeet, Jud. vs. 14, 15.

b. In Gods rechtvaardigheid en heiligheid, Ps. 5 : 5-7, Gij zijt geen God, die lust hebt aan goddeloosheid; de booze zal bij U niet verkeerren; de onzinnigen zullen voor uwe oogen niet bestaan ; Gij haat alle werkers der ongerechtigheid; Gij zult de leugensprekers verdoen. Van den man des bloeds en bedrogs heeft de Heere eenen gruwel;

en Abraham zeide, Gen. 18: 25, Zoude de Richter der gansche aarde geen recht doen?

c. In Gods heerlijkheid; de Heere heeft toch alles gewrocht om zijn zelfs wil, zelfs den goddelooze tot den dag des kwaads, Spr. 16: 4. O, vrienden! God moet zijne eer van de eene of andere zijde krijgen, Rom. 9: 22, 23, En of God, willende [zijn] toorn bewijzen en zijne macht bekendmaken, met vele lankmoedigheid verdragen heeft de vaten des toorns tot het verderf toebereid, en opdat Hij zoude bekend maken den rijkdom zijner heerlijkheid over de vaten der barmhartigheid, die Hij te voren bereid heeft tot heerlijkheid. Dus zal God in het verderf der goddeloozen verheerlijkt worden.

d. Ja, eindelijk, in der goddeloozen levendige conscientie ligt mer of min een verschrikkelijk bewijs, dat zij eens verschijnen zullen voor God; die schrik en vrees ten dage des onweders en voor den oordeelsdag, ja, zelfs in het hart van degenen, die gaarne atheïsten in de theorie waren: die verschrikking, als zij de gedachte niet kwijt kunnen worden, dat God is.

b. Slaan wij het oog nog op hetgeen de apostel besluitenderwijze met deze spreekwijze: waar zal dan de goddelooze en de zondaar verschijnen? zeggen wil.

1. De apostel wil zeggen, dat de goddelooze en zondaar, hier, noch hierna, niet alleen in het gericht Gods ten genen dage, maar zelfs nergens zal kunnen verschijnen hier in den tijd, om voor God te bestaan; deze kracht ligt in de spreekwijze van Petrus, en vergroot zeer den rampzaligen toestand van den goddelooze en zondaar, gelijk onze kanteekenaars ook aanmerken, dat den rechtvaardige op aarde vergolden wordt, hoeveel te meer den goddelooze en zondaar? Spr. 11: 31. En gelijk in dit vers niet alleen van het einde van een rechtvaardige, maar ook van den weg tot de zaligheid gesproken wordt, zoo ook bij tegenstelling van de wegen der goddeloozen hier in den tijd naar de rampzaligheid; de apostel wil zeggen, dat de goddelooze en zondaar nergens zal kunnen verschijnen met eenigen troost en eenige vrijmoedigheid.

a. Zal een zondaar hier voor God verschijnen in het gebed? Johannes zegt, Joh. 9: 31, Wij weten dat God de zondaars niet hoort; de Heere zegt, Jes. 1: 5, Als gijlieden uwe handen uitbreidt, verberg Ik mijne oogen voor u, ook wanneer gij het gebed vermenigvuldigt, hoor Ik niet, [want] uwe handen zijn vol bloeds; en Ps. 109: 7, Zijn gebed zij tot zonde.

b. Zal hij verschijnen in de kerk om Gods Woord te hooren? Daar moet hij beven, als hij eens iets kan hooren en niet zeer hard slaapt. Nadrukkelijk zegt de Heere tegen den profeet, Ezech. 33: 31-33, Zij komen tot u, gelijk het volk placht te komen, en zitten voor uw aangezicht [als] mijn volk, en hooren uwe woorden, maar zij doen ze niet; want zij maken liefkozingen met hunnen mond, [maar] hun hart wandelt hunne gierigheid na. En ziet, gij zijt hen als een lied der minne, [als] een, die schoon van stem is af 'die wel speelt, daarom

hooren zij uwe woorden, maar zij doen ze niet. Maar als dat komt, (namelijk' het gedreigde oordeel) ziet het zal komen, dan zullen zij weten, dat er een profeet in het midden van hen geweest is.

c. Zal hij verschijnen aan de tafel der kinderen, aan het Avondmaal? O ! God en de engelen zien hem daar zitten, ja Jezus, wiens oogen vuurvlammen zijn, ziet hem daar zitten, als een man, die de wereld en God te dienen samen wil paren, Christus met Belial; die den drinkbeker des Heeren wil drinken en den drinkbeker der duivelen, die der tafel des Heeren en tegelijk der tafel der duivelen wil deelachtig zijn, 1 Cor. 10: 21, ja, als een geveinsd man aan dien liefdemaaltijd, waar hij uitdrukt dat hij de wereld verlaat en het met Christus en zijn volk houdt, en ondertusschen acht hij dat volk eene pest te zijn; dus wordt deze tafel hem tot eenen strik, Ps. 66: 22, en eet hij zich een oordeel, 1 Cor. 11: **29**, en wordt zoo nog grooter vijand en verharder in de vijandschap, gelijk men ziet in Judas, Joh. 13 : 27, als hij de bete genomen had, voer de satan in hem ; en zoo ziet Jezus hem aan als een man zonder bruiloftskleed, Matth. 22 : 11-13.

d. Zal hij verschijnen in de vergadering der oprechten? O! daar kan hij het niet houden; die spreken hem te veel van het nauwelijks zalig Worden; die zien en zeggen, dat het met hem niet wel zal uitkomen; daar heeft hij wat onverzoenlijkst tegen, dat in het paradijs al is gezet. Er staat, Ps. 1: 5, dat de zondaars niet bestaan zullen in de vergadering der rechtvaardigen, bijzonder, als zij met eenig licht en hulp spreken en als de Heere in het midden is; dit is ondragelijk voor hen, omdat hunne conscientie hen veroordeelt, en hun hart vjandig blijft.

e. Zal hij verschijnen met de inwoners des lands op de verbodsdagen? O ! zijn gebed is voor God een gruwel, zijne verbodsdagen zijn ongerechtigheid, God mag ze niet rieken, zoo staat er Jes. 1 : 13, 14, En brengt niet meer vergeefs offer, (zegt God) het reukwerk is Mij een gruwel, de nieuwe maanden en sabbaten [en] het bijeenroepen der vergaderingen vermag Ik niet, het is ongerechtigheid, zelfs de verbodsdagen. Uwe nieuwe maanden en uwe gezette hoogtijden haat mijne ziel, zij zijn Mij tot eenen last, Ik ben moede geworden [die] te dragen. En waarom toch? Omdat zij het met. God niet meenen, en van hunne zonden en afgoden niet willen scheiden, zoo zegt de Heere, Ezech. 14 : 3, 4, Menschenkind! deze mannen hebben hunne drekgoden in hun hart opgezet, en hebben den aanstoot hunner ongerechtigheid recht voor hunne aangezichten gesteld, wordt Ik dan ernstiglijk van hen gevraagd? Daarom spreekt tot hen, en zegt, een ieder van hen, die zoo komt tot den profeet, Ik de Heere zal hem, als hij komt, antwoorden naar de menigte zijner drekgoden.

f. Ja, (als zijne conscientie hier zelfs in zijn lachen eens ontwaakt en in zijn aangezicht vliegt) zal hij verschijnen bij de menschen van de wereld om zich te verstrooien? Zal hij het wenden tot zijnen rijkdom, eer, en tot zijnen wellust? O! daar leeft een worm van binnen! die hem als een eersteling en als een zeker pand is van hetgeen hij

eeuwig te wachten heeft; o, vrienden! dat moet eene hel zijn in zijn binnenste, buiten dobbelen met kaart en dobbelsteenen, buiten slaapkamers en drinkgezelschappen, buiten spotten en schertsen, geene rust te hebben en geen grooter schrik dan voor de eenzaamheid. O! wat zal dat sterven zijn! De goddeloozen, zegt mijn God, hebben geen vrede, Jes. 57 : 21, ziet Joh 15 : 20-25.

g. Ja, waar zal hij verschijnen en blijven in tijden van de uitgieting der fiolen van de goddelijke gramschap, als Gods toorn zal branden als een vuur, zoodat het niemand zal kunnen blusschen? O! dan spreekt hij van binnen al, dat zijn ondergang nabij is, en dan ontzakt en ontvalt hem zijn hart; dan zinkt hij al neer, en wordt al als een stoppel voor dat vuur, Mal. 4 : 1, en o! hoe wonder is dit, dat tevens dan de Zon der gerechtigheid, bij de duisterste vromen zelfs, opgaat, die dan hun hoofd beginnen op te steken, wetende dat hunne verlossing nabij is.

h. Eindelijk, waar zal hij verschijnen, als hij op een ziekbed ligt en de dood door de vensteren inkomt? en tot dien man heeft men in zijnen tijd van geen dood mogen spreken; als hij begint te gelooven dat het sterven zal zijn, en hij van alles af zal moeten; als de ontsteltenis in zijne ziel onbeschrijfelijk wordt, en als hij, hoe nader hij komt, hoe langer hoe meer licht krijgt in eene wijdgapende hel, voor hem bereid; als hij helse geesten begint te merken, en zij hem beginnen te kwellen en van binnen te verwijten; als hij licht begint te krijgen, doch in wanhoop, dat hij in oorlog met den grooten God staat, o! waar dan verschijnen, vrienden? Zijn er zijne naaste vrienden, hem gelijk, die troosten hem van boven af, die roepen hem den hemel toe, die raden hem, hij moet Jezus vasthouden, en de man heeft noch kent hem niet, die verlangen maar naar eenen zachten dood. Zijn er vromen bij, die vermenigvuldigen hunne gedachten, wetende, wat het einde is van dengene, die het Evangelie ongehoorzaam is geweest. Daar gaat die man heen, verwachte somtijds den hemel, daartoe zoo veel aangrijpende als hij kan, en zóó als hij zijne oogen sluit, ondervindt hij in zijne kracht, dat hij in al zijne verwachtingen mist, en niets waar bevindt, dan de uitblazing van zijne ziel. De Heere lacht in zijn verderf, en spot als zijne vrees aankomt als een wervelwind, Spr. 1: 26, 27, en zijne vrienden en nabestaanden spreken hem zalig.

2. Eindelijk en ten laatste merken wij de reden aan, waarom de goddelooze nergens zal verschijnen en bestaan, namelijk, om het oneindige onderscheid, dat er is tusschen den persoon van eenen rechtvaardigen en eenen goddeloozen, welken laatste niet eene belofte toebehoort. En dewijl de rechtvaardigen zware wegen en verdrukkingen op de wereld ondergaan moeten, zoo kan het bijgevolg niet anders zijn, uit kracht van Gods rechtvaardigheid, of der goddeloozen verwachting is een schrikkelijk oordeel en eene hitte des vuurs, dat de tegenstanders zal verslinden, Hebr. 10: 27. Dit besluit maakt Jezus zelf, Luk. 23: 31: Indien zij dit doen aan het groene hout, wat zal aan het dorre geschieden?

TOEPASSING.

A. Vrienden! mogen wij dit droevige besluit van Petrus ook niet toepassen op de inwoners van Nederland, van deze stad, en in het bijzonder op onszelven? En wel in eenentijd als deze is, waarin God van den hemel zichtbaar toont, dat Hij eenen twist heeft met de inwoners des lands, om der hooggaande zonden wille; bijgevolg, dat de rechtvaardigen maar nauwelijks zalig worden, ter oorzaak van het algemeen verderf dat in de wereld is, en dat de goddeloozen een onbeschrijfelijk einde te wachten hebben.

a. (Om thans geene bijzonderheden te noemen, die wij allen dezen dag van Gods knechten hebben kunnen hooren) zoo merken wij nu alleen maar aan, welke gronden van vrees er zijn, dat ons land' den droesem van den beker van Gods toorn nog eens zal drinken, en dat de weg om zalig te worden dus nog nauwer zal worden.

1. Is er een grond van vrees, omdat de Heere op allerlei wijzen zijnen twist met Nederland aan ons heeft bekend gemaakt, zonder dat hetzelfde eene algemeene, wezenlijke vrucht heeft nagelaten.

a. God heeft gesproken, door verscheidene oordeelen van oorlog, pest, enz. als van ver te laten zien, ja, door zulke vernielende ziekten en koortsen in den lande, waaruit de bleeke pest tot de huizen der inwoners van Nederland scheen te naderen; en al wederom heeft God de roede (die opgeheven was) weggenomen, en dus gewacht of het opgemerkt werd, opdat Hij genadig zou zijn.

b. God heeft door zijn groot en machtig heir, het zeegewormte, tot Nederland gesproken, dat, ingeval zij met hunne knagende wormen van binnen niet tot Jezus kwamen, den weg van verzoening niet zochten en vonden, en dus zich van hunne zonden niet bekeerden, dat de wateren der zee de landen zullen overstroomen, en dat zulk een afspoelen van Nederlands zonden zwaar zal vallen; ja dat, die onderwijl omkomt, onverzoend met God, o! dat zijn worm niet zal sterven, en zijn vuur niet zal worden uitgeslucht.

c. God heeft dezen laatsten zomer en dezen ganschen winter op eene zeer vreemde wijze tot ons land en tot onze stad gesproken door verschrikkelijke hagelbuien en stormwinden van zijnen toorn, en verscheidene malen, zelfs in dezen winter, door vuur van den hemel, waardoor God van den hemel den hoogmoed heeft aangetast, ja, dat opmerkelijk is, vele kerken met vuur heeft getroffen, om den leden der kerk hunne @koudheid te ontdekken, alsmede om te toonen, hoe droevig het voor een land is, als het oordeel begint van het huis Gods, en, ingeval geen vuur des Geestes nederdaalt, hoe het vuur van den hemel Nederland nog zal verteren; daarbij onze handelschepen zoolang opgehouden, alsof de Heere zeggen wil, dat Hij het in zijne hand heeft, om die dierbare zenuw van onzen Staat af te snijden. En ziet eens welk een ongemeen en vreemd winter-seizoen heeft God gegeven, dat als een teeken in de natuur is, zoodat iedereen moet zeggen, dat het vreemde tijden zijn, ja, dat genoegzaam in elks

hart wat ligt, of elks conscientie hem zegt, dat daarop nog wat zal volgen. Het is of de mensch zich als het ware zet om de oordeelen Gods af te wachten; en och, vrienden! het kan wel wezen, de hagelsteenen konden wel honderdmaal grooter vallen, zoodat God met dezelve, en met een donder en bliksem van zijne mogendheid eene voleinding maakte; het is enkel de eeuwige goedheid, dat het zoo niet is.

d. Ja eindelijk, vrienden! en dat een inmengsel van oneindige goedheid Gods is, heeft God ons vele verbodsdagen gegeven, gelijk een bewijs is te dezen dage, waarop de Heere door zijne knechten heeft laten aankondigen uit 's Heeren naam, ja, de overheden schrijven het uit, en zeggen het in alle provinciën, dat Hij een twist heeft met Nederland, en welke de eenige weg is om den toorn van God te ontvlieden, namelijk, in de schuld voor God te vallen, te klagen niet over de plagen, maar over de zonden, Klaagl. 3 : 39, en dus een welgevallen te krijgen in de straffen zijner ongerechtigheid, Lev. 26: 43; zich te laten tuchtigen, ten einde Gods ziel van Nederland niet worde afgetrokken, en Nederland niet worde tot woestheid en tot een onbewoond land, Jer. 6:8.

2. Is er een grond van vrees, omdat al die wegen Gods de zonden van elk en van het gemeen niet zwaar drukkend maken, en er dus geene bekeering door veroorzaakt wordt. Vrienden! wij lezen uitdrukkelijk Rom. 2: 4, 5, dat, als de rijkdom van Gods goedertierenheid, verdraagzaamheid en lankmoedigheid veracht wordt, namelijk, het uitstel van Gods toorn, wanneer een strafbaar volk ongestraft heengaat, dat zulks de zwaarste straf is, dat zulks niet anders is, dan toorn te vergaderen als. eenen schat, in den dag des toorns en der openbaring van het rechtvaardige oordeel Gods; ja, wie weet, wat God met ons voor heeft? Welke benauwde tijden, welke bloedige oorlogen, welke droevige pestilentiën, welke verschrikkelijke waterfloeden, welke verbrekende onweders des hemels en hagelbuien van Gods toorn ons nakende zijn? Althans de Bijbel leert ons, dat deze zaken te zamen over zulk een volk niet vreemd zijn zouden, Ezech. 38 : 19-23. God zegt: Ik heb gesproken in mijnen ijver, in het vuur mijner verbolgenheid, zoo er niet te dien dage een groot beven zijn zal in den landt! Israëls! zoodat van mijn aangezicht beven zullen de visschen der zee, en het gevogelte des hemels, en het gedierte des velds, en al het kruipende gedierte, dat op het aardrijk kruipt, en alle menschen die op den aardbodem zijn; en de bergen zullen nedergeworpen worden, en de steile plaatsen zullen nedervallen, en alle muren zullen ter aarde nedervallen. Want Ik zal het zwaard over hem roepen op al mijne bergen, spreekt de Heere, Heere! het zwaard van een ieder zal tegen zijnen broeder zijn. En Ik zal met hem richten door pestilentie en door bloed. En Ik zal eenen overstelpenden plasregen en groote hagelsteenen, vuur en zwavel regenen op hem en op zijne benden en op de vele volken, die met hem zullen zijn. Alzoo (zegt God) zal Ik Mij grootmaken en Mij heiligen, en

bekend worden voor de oogen veler Heidenen, en zij zullen weten, 'dat Ik de Heere ben.

3. **Eindelijk**, is er mede een allervoornaatste grond van vrees voor nog zwaardere en zeer benauwde tijden.

a. Als **Gods** volk, het heilige zaad, anders het steunsel van een land, als die pilaren zwak worden of ter aarde liggen nedergeworpen, als die uit hunne krachten en sterkte **zijn** uitgevallen, en als het met hen nog ver is van ter hulp op te komen uit hunne graven en diepten. Laat ons eenige weinigen noemen, och, dat dit **Gods** volk alleen mocht vatten! hoewel de Heere menigmaal naar zijne wijsheid en goedheid de ongesteldheden van **zijn** volk voor de goddeloozen bedekt; **zoo** deed Jozef, toen hij zich aan **zijne** broeders bekendmaakte: laat alle man van **mij** uitgaan.

b. Als zij in **geenen** rechten weg met God meer staan, doordien de aarde en **veeltijds** dezelfde belangen van de goddeloozen in hunne ziel **zijn** ingebroken, en dat **zij** ook daaraan hun hart hebben gegeven. O! dan raken zij uit dien nauwen weg met den Heere, waarin men het ruimst zalig wordt, en dan maken zij de enge poort en het nauwe wegje nog nauwer, ja, **zoo** nauw, dat zij er met dat alles niet door kunnen; daar moet dan eerst **weér** zooveel af, voor zij kunnen ingaan, en dat gaat **zoo** ligt niet. De Heere zegt, Hos. 4 :11, dat wijn en most en koorn en wellust het hart wegnemen. Ziet, dan is **Gods** volk onbruikbaar.

c. Als zij bijgevolg **geene** bidders meer zijn, die in staat zijn, in de sterkte van hun hoofd Christus, om lasten van het gemeen, van **leeraars** en van anderen op hun hart te dragen, en als **zij** dus der kerk en het land **geene** zaligheid en behoudenis meer aanbrengen; vrienden! dat spreekt van zelve, **Gods** volk kan dat dan niet doen, hunne kracht is vervallen door hunne ongerechtigheid, Ps. 31: 11. O! dan worden **zij** ook **zoo** niet met grimmigheid vervuld voor de eere van God. Als God van den hemel toorn, en als het **geene** uitwerking heeft, dat is dan als eene doode zaak, bij hen; zij weten dan van **geen** werk uit de benauwdheid, namelijk, als zij zien dat God aan de eene zijde als het ware zegent, zijne getrouwe knechten, en zulks boven andere plaatsen, nog zendt, en dat nog menschen worden ontdekt, en dat God aan de andere zijde zijnen toorn van den hemel toont. O, vrienden! dat is zulk een bewijs, dat de bekeering van menschen niet voortvloeit uit de genadige inwoning **Gods**, maar **meer** en alleen, omdat (**zoo** ongesteld als het is) dezulken naar den raad der verkiesing ingezameld moeten worden; rechtgestelde vromen zuchten anders meer naar de genadige inwoning **Gods**, dat de **merkelyke** scheiding tusschen God en **zijn** volk, en dus ook in het gemeen met het land, mag worden weggenomen, en dat het gevolg daarvan zij, **leeraars** naar **Gods** hart en in **Gods** gunst. Wat hebben wij toch aan godzalige leeraars, als God met hen niet opkomt? Daar integendeel het werk van ontdekking van menschen zulk een gemeen werk in eene stad of plaats kan **blijven**, dat **zoo** niet doorbreekt, en

dat maar blijft, gelijk er van **Efraïm** staat, hij is eene koek, die niet is omgekeerd.

d. Ja, als zij door de oordeelen Gods over het gemeen niet beter worden, als zij in hunnen gemeenen, afgewekenen weg, na de bidden, en in het midden van de oordeelen even hoog en trotsch blijven, en ver af van in de schuld voor God en menschen te vallen, even liefdeloos omtrent elkander, even gebonden aan zichzelf en hunne boezemzonden, als nijdigheid en heerschzucht het hart evenzeer bezet houden, ja, als er afkeerigheid is en blijft van de kloekzinnigen, die het kwaad van verre zien en waarschuwen, als zij zich verbergen van de zieners in den lande, en zoo ongesteld blijven en de tucht niet liefhebben. O, vrienden! Salomo zegt, die de tucht lief heeft, die heeft de wetenschap lief, maar die de bestraffing haat, is onvernuftig, Spr. 12 : 1.

e. Eindelyk, als Gods volk dus van God met hun hart zeer ver is afgeweken en blind blijft voor de oorzaken, dan zitten zij in de hoogte en kennen geene ongestalten, merken geene scheiding tusschen God en hunne ziel, maar kunnen integendeel menigmaal, zoo gesteld, vlug met hun verstand voort, en vallen laag op die weinigen, die in dien eenvoudigen, doch heerlijken weg noch zoeken bewaard te worden: Vrienden ! hoe zullen dezulken met eenen Habakuk op de wacht staan? Hoe zullen dezulken dan voor een volk bij God tusschentreden, en staan om de oorzaken te zien. waarom God 'met het land eenen twist heeft? Vrienden! het was anders met Habakuk gesteld in het midden van de jaren der oordeelen Gods, Hab. 3 : 2, Heere! (zegt hij) als ik uwe reden gehoord heb, heb ik gevreesd; uw werk, o Heerè! behoudt dat in het leven in het midden der jaren, maak het bekend in het midden der jaren; in den toorn gedenkt des ontfermens. O, vrienden! hoe droevig is het gesteld, als het daar bij dat volk scheelt; nadrukkelijk zegt de profeet, Jes. 31 : 5, 6, Gelijk 'vliegende vogelen, alzo zal de Heere der heirscharen Jeruzalem beschutten, beschuttende zal Hij ze ook verlossen, doorgaande zal Hij ze ook uithelpen; maar het scheelt aan hunnen kant: bekeert u tot Hem, van denwelken de kinderen Israëls diep afgeweken zijn.

b. Ziet bijgevolg uit dit alles, dat het een bijzondere tijd is, van nauwelijks Zalig te worden voor de rechtvaardigen, en hoe zeer dit besluit van Petrus op onzen tijd thans past. Indien de rechtvaardige zoo nauwelijks zalig wordt, zoo even, door zooveel geestelijke en lichamelijke hagelbuien, vuur en stormwinden van Gods toorn heen, ja, van zijne zijde maar even binnen raakt, en gaat dat menigmaal met zooveel twijfelingen en inwendige bekommeringen toe, o, vrienden! waar zal de goddelooze en de zondaar verschijnen in dien grooten dag? ja, welke gerichtens Gods op aarde (als de oordeelen vallen) zal hij doorstaan ?

B. Menschen! die nu zoo gerust en zorgeloos zitten, o ! wie weet, hoe snel, hoe schielijk en onverwacht God zal komen als een dief in den nacht, hetzij met verdelgende oordeelen, hetzij dat gij opgeroepen

wordt, om voor God, den Richter der gansche aarde, te verschijnen; **Matth. 25 : 6**, daar kwam te middernacht, (namelijk, als een mensch het hardste slaapt en het zorgelooste ligt) een geroep: ziet, de Bruidgom komt, gaat uit hem te gemoet. Wat dunkt u, menschen! hebt gij evenwel geene zware tijden te wachten, en hebt gij geene reden om met de dochters van Jeruzalem te weenen over uzelf en over uwe kinderen? En daarom, vrienden:

a. Ach! hebt toch medelijden met uwe arme ziel; roept toch dat God u licht geve, en het u doe gelooven, eu u door zijnen Geest aan uzelf bekend make, dat gij uwe zonden en uw bedriegelijk hart moogt leeren kennen, dat gij leeren moogt Jezus te zoeken, en hoe gij met uwe zonden en met uw hart tot Hem zaliglijk hebt te komen; hoe gij vrede met God zult maken, en den weg van verzoening zult vinden. O ! gij vindt dien nooit, zoo Jezus door zijnen Geest ze u zelf niet wijst; en dat gij toch roepen moogt om bewaring voor bedrog ; God moet u bewaren, want uw hart is er toe genegen.

b. Bidt veel, dat gij waardig geacht moogt worden te ontvlieden al deze dingen, dat uw- aangewezen mag worden, hoe dezen toorn te ontvlieden. Johannes des Dooper vroeg dit aan de Farizeën, **Matth. 3 : 7**, Gij adderen-gebroedsels! wie heeft u aangewezen te vlieden van den toekomenden toorn? daarmede ook leerende, dat niemand van nature dien weg weet, hij moet hem aangewezen worden. O ! dat gij uwe onmacht recht moogt zien en gevoelen, en Jezus uw Borg worde, en gij dus nog eens bevonden moogt worden te staan voor den Zoon des menschen, **Luk. 21 : 36**.

c. Eindelijk, vrienden ! zoekt toch haast te maken. O! de Heere is nabij, de Richter staat voor de deur, en nog wacht de Heere, opdat Hij u genadig zij. **Jes. 30 : 18**, het zijn nu nog de aangename dagen van den Zoon des menschen. O! de tijd kon haast daar zijn, dat gij begeeren zoudt een dier dagen te zien, dat gij ze niet meer zoudt zien, dat gij zoudt zoeken in te gaan, en dat gij niet zoudt kunnen, **Luk. 13 : 24**.

C. Volk des Heeren! die de gezochten en opgezochten zijt, de stad, die niet verlaten is, gij waart als dwalende schapen, maar gij zijt bekeerd tot dien Oversten Herder en Opziener uwer zielen, **1 Petr. 2 : 25**, die u nu leiden en niet verlaten zal.

a. Dezen dag van kroning hebt gij te wachten, den dag van volle vreugde. Het zal zijn tot u: gaat in, in de vreugde uws Heeren, **Matth. 25 : 21**. O! Welk een blijde dageraad, welk een heerlijke morgenstond zal er dan voor u aanbreken; uit al uwen druk geluk; een eeuwig vieren van het volmaakte feest der loofhutten, **Zach. 14 : 18**. O! dan zult gij, met ziel en lichaam de eeuwige rust ingaan, ja, uw God zal over u vroolijk zijn, **Jes. 52 : 5**.

b. Tot uwe besturing dient:

1. Dat deze heerlijke verwachting u dient, hier in den tijd, ter beoediging, om toch maar te staan naar rechte gedragingen onder al uwe in- en uitwendige verdrukkingen; gij kunt wel zien, dat het wel dubbel vergolden zal worden.

2. Dat gij veel uitzien en zuchten moogt naar Jezus om **zijn** Geest, ten einde deze zalige hoop uw zondig hart losmake van de aarde, zonde en afgoderij; oordeelt toch zelf, of het u betaamt met de kinderen dezer eeuw, wier deel in dit leven is en die deze eeuwige kwelling te wachten hebben, of het u past, hier dat deel **zoo** naarstig ook te zoeken en daarnaar **zoo** te staan. O, vrienden! kon er droefheid in den hemel plaats hebben, wat zou er niet eene eeuwigheid noodig zijn om dit te beschreien, maar God zal daar alle tranen van uwe **oogen afwisschen**.

3. Eindelijk, staat hiernaar toch veel: naar eene groote **oordeels-**daggestalte ; ik meen, om veel te **gewinnen** aan uwe rekening op te maken, veel te gewinnen aan uwen Borg, om met Hem te handelen, veel te gewinnen aan dagelijks van Hem gebruik te maken tot verzoening en vrede, en om langs dien weg uwe bevordering in de heiligmaking in het oog te houden.

c. Tot uwe opwekking en bemoediging dient: kunt **gij** den Heere Jezus nu **geene** eer geven, o! de eeuwigheid is voor de deur; nu **zijn**, vromen menigmaal duister, bekommerd, bevreesd voor bedrog, en worden veeltijds te ondergehouden door kracht van ongerechtige dingen, zonden, die oorzaak zijn, dat zij niet kunnen opzien; en dat te verwonderen is, als het op een sterven aankomt, dat zij dan **veeltijds** zooveel niet te doen hebben met het verschrikkelijke van den **oordeelsdag**, maar meer met hun hart, en hoe hunne banden al vaster aan Christus zullen gemaakt worden. Maar o, vrienden! dan zult **gij** u verliezen in het hoe **gij** gekend **zijt**, in die eeuwige verkiezing, in die overteekening van alle eeuwigheid (als het ware) uit dat boek des levens in het boek des levens van het Lam. Jezus zegt, Joh. 17: 6, Vader! zij waren uwe; en Gij hebt **Mij** dezelve gegeven, en vs. 12, en Ik heb hen verlost en bewaard. O, vrienden! zalig is **hij**, die verwacht, de dag des **Heeren** is nabij, 2 Petr. 3 : 10-12, **Hij** zal komen als een dief in den nacht, in welken de hemelen met een gedruisch zullen voorbij gaan, en de elementen branden zullen en vergaan, en de aarde, en de werken die daarin **zijn**, zullen verbranden. **Dewijl** dan, geloovigen ! alle deze dingen vergaan, hoedanig behoort **gij** te **zijn** in heiligen wandel en godzaligheid, verwachtende en haastende tot de toekomst van den dag **Gods**. Amen.

OEFENING

OVER

HET GENADEVERBOND EN DESZELFS INWILLIGING.

WIJ zullen deze stof behandelen volgens twee hoofdzaken.

A. Zullen wij de natuur van dit verbond der genade zoeken te ontvouwen.

B. En dan aanwijzen hoe en op welke wijze een uitverkoren zondaar dit verbond inwilligt en onder deszelfs *band geraakt.

A. Belangende de natuur van dit verbond der genade; daarin merken wij aan:

A. Dat er zulk een verbond van genade, tegenover het **verbrokene** verbond der werken, van alle **tijden** af na den val door God is opgericht.

B. Wat dit genadeverbond is en waarom het **zoo** wordt genoemd.

A. Nopens het eerste ; daarin slaan **wij** gade:

a. Hetgeen de oprichting van het genadeverbond vooronderstelt; namelijk :

1. Dat na de overtreding van Adam, en dus na de verbreking van het verbond der werken, . volgens Hos. 6: 7, de weg tot den boom des levens, (namelijk, om door **zijne** werken zalig te worden) voor alle vleesch, en dat voor eeuwig, is gesloten. Paulus leert ons dit zeer nadrukkelijk, Rom. 3 : 19, 20, dat door deze verbreking alle mond is gestopt, en dat de geheele wereld, (als deel hebbende aan dien bondsbreuk) nu voor God verdoemelijk ligt, en dat daarom uit de werken der wet geen vleesch zal gerechtvaardigd worden, **alzo** de wet door het **vleesch** krachteloos is geworden, Rom. 8 : 3.

2. Vooronderstelt het, dat God, wiens wegen en gedachten **hooger zijn** dan die der menschen, waarin, volgens Jes. 64 :5, eene eeuwigheid **is**, opdat de uitverkorenen behouden worden, van alle eeuwigheid **hiertegen** in **zijn**en Zoon **eenen** zeer **hoogen** en wonderbaren weg heeft uitgevonden, welke de grond is van eene onbegrijpelijke oprichting van een verbond van genade in der **tijd**, waarvan Christus van den beginne, terstond na den val, de Borg is geweest; waarom Hij genoemd wordt, Openb. 13: 8, het Lam, dat geslacht is van de grondlegging der wereld, en Hebr. 9 : 26 staat zeer **nadrukkelijk**, dat

Christus anders dikmaals had moeten lijden van de grondlegging der wereld af, maar dat Hij nu eenmaal in de voleindiging der eeuwen geopenbaard is, om de zonde te niete te doen door z'ns zelfs offerande.

b. Dat er nu zulk een genadeverbond tegenover het verbroken verbond der werken, van alle tijden af, na den val door God is opgericht, mitsgaders welke verscheidene benamingen dit in Gods Woord draagt; hierin zullen wij zien:

1. Dat er nu zulk een genadeverbond is, hetwelk God opgericht en aangeboden heeft; het blijkt ons :

a. Terstond na den val in het paradijs, bij de uitspraak van den vloek over Adam, Eva en de slang, Gen. 3 : 15; daar zeide de Heere, in de tegenwoordigheid der twee menschen, tegen de slang: Ik zal vijandschap zetten tusschen u en tusschen deze vrouwe, en tusschen uwen zade en tusschen haren zade; datzelve zal u den kop vermorzelen, en gij zult het de verzenen vermorzelen.

b. Zeer klaarblijkelijk en plechtig met Abraham, ten opzichte van de uitverkorenen uit alle geslachten des aardbodems, als zijn geestelijk zaad; Gal. 3 : 29, En indien gij van Christus zijt, zoo zijt gij dan Abrahams zaad, en naar de belofenis erfgenamen, die allen in Abrahams zaad, (namelijk den Christus) gezegend zouden worden. Hiervan leest men, Gen. 17 : 7, En Ik zal mijn verbond oprichten tusschen Mij en u, en tusschen uwen zade na u in hunne geslachten, tot een eeuwig verbond, om u te zijn tot eenen God, en uwen zade na u.

c. Naderhand, wanneer Abrahams zaad zeer was vermenigvuldigd, en Jakobs nageslacht eene menigte was geworden, heeft God met de Joodsche natie een volksverbond opgericht, (tot zijnen grondslag hebbende het genadeverbond) volgens hetwelk de Heere al zijne beloften, in het genadeverbond aan Abraham gedaan, toen ten uitvoer bracht., Exod. 19; welk genadeverbond toen op eene meer wettische wijze is bediend geworden, dan in de latere tijden, want de kerk was toen in hare kindsheid, en men weet, dat voor kinderen afbeeldingen en schilderijen zeer gepast zijn, om daardoor te leeren en te worden opgeleid; waarbij zij tot dat einde een leerenden priester hadden, die het volk daardoor als een middel leerde heenzien, en dus was het hun Evangelie. Daar is zeer wel aangemerkt, dat de oude schaduwdienst wel eene zware lantaarn is geweest om te dragen, maar dat er licht in was.

d. Eindelijk, veel algemeener en uitgebreider in den dag des Nieuwen Testaments met de uitverkorenen uit alle geslachten, talen, volkeren en natiën des ganschen aardbodems; ziet dit klaar voorzeggd, Jer. 31: 31-33, Ziet, de dagen komen, spreekt de Heere, dat Ik met den huize Israëls en den huize Juda een nieuw verbond zal maken. Niet naar het verbond, dat Ik met hunne vaders gemaakt heb, ten dage als Ik hunne hand aangreep, om hen uit Egypteland uit te voeren; welk mijn verbond zij vernietigd hebben, hoewel Ik ze getrouwd had. Maar dit is mijn verbond, Ik zal mijne wet in hun binnenste geven, en zal die in hun hart schrijven, en Ik zal hen tot een God zijn, en